

Frit NORDEN

29. årgang - nr. 1 - Marts 2001

Schengen fik et 'skud fra Bov'

Af *K. B. Engsnap*

Sønderjyllandskomiteen havde indkaldt til møde om Schengen på Bov kro d. 25.1.01. Baggrunden var naturligvis at der nu kun er en måned til at grænsekontrollen skal nedlægges. At det er noget der optager sønderjyderne, var tydeligt. Ca. 220 henholdsvis vrede, kritiske og skeptiske deltagere fyldte både den store og den lille sal på Bov Kro, og mødet fik næppe gjort nogen mildere stemt over for Schengen. 156 deltagere skrev under på en

resolution til Folketingets Retsudvalg der indeholdt følgende klare opfordring:

„Undertegnede borgere, forsamlet til høring på Bov Kro den 25. januar 2001, anmoder Folketinget om at udskyde ophævelsen af den faste grænsekontrol ved den dansk/tyske grænse.“

Paneldeltagerne var *Karl Otto Meyer*, repræsentant for Sønderjyllandskomiteen, *Kresten Bjerre*, medlem af Sønderjyllands amtsråd, politimester *Mørup Hansen* fra Gråsten, *Pernille Frahm* fra Europaparlamentet og endelig *Per Kaalund*, socialdemokratisk folketingsmedlem, som var helt alene med sin begejstring for nyordningen.

Det er ikke min agt at give et referat af mødet. Jeg vil holde mig til to temaer: problemerne med ophævelse af grænsekontrollen og problemerne med Schengen og Grundloven. Om vi i det hele taget stadig har en grundlov, er jo vanskeligt at finde ud af eftersom borgerne nægtes adgang til at efterprøve det ved en domstol. Det sidste har min særlige interesse da jeg er talsmand for foreningen GRUNDLOVSVÆRN 2000 der i september 97 anlagde sag mod statsministeren fordi vi mener at Schengenkonventionen er i strid med grundloven. Som bekendt blev loven jasket gennem Folketinget helt uden folkelig debat. Var den kommet til folkeafstemning, var den uden tvivl faldet. GRUND-

LOVSVÆRN 2000 mener at Schengen strider mod grundlovens §3 der fastslår at Danmark er herre i eget hus. Det er kun danske myndigheder der kan udøve myndighed i Danmark - men den almindelige borger skal ikke gå og bekymre sig

SCHENGEN TRÆDER I KRAFT 25 MARTS!

om grundloven.;

det er han slet ikke kompetent til. Han har ingen søgsmålskompetence som det hedder i den juridiske jargon. Det fastslog Vestre Landsret i november 98, men sagen er nu anket til Højesteret, og her skal hele syv højesteretsdommere d. 18-19 juni tage stilling til om vi kan få lov til at føre sagen. Foreningens advokater er Christian Harlang og Tyge Trier. Førstnævnte vandt som bekendt sagen for Thuleboerne, så vi er optimistiske. Christian Harlang har i øvrigt fremsendt et brev til statsministeren med opfordring til at udskyde lovens ikrafttræden til retten har talt; men med den ubekymrethed hvormed statsministeren hidtil har gereret sig i forhold til Grundloven, skal vi nok ikke gøre os forhåbninger.

Den 25. marts ophæves den faste grænsekontrol, og det helt enkle spørgsmål kunne lyde: "Hvem gavner ophævelsen af grænsekontrollen andre end forbryderne?" Og det helt enkle svar må være: "ingen." Det er jo nemlig ikke sådan at kontrollen skal bortfalde. Den må bare ikke være synlig. Den skal flyttes fra sit naturlige sted ved grænsen og ind i baglandet. Vil man have en kontrol, er det naturligvis mest praktisk at have den ved grænsen; Tivoli har jo også deres kon-

LÆS I BLADET

Schengen fik et „skud fra Bov“ Af <i>K. B. Engsnap</i> .....side	1
Pas på PAS-UNIONEN.....side	3
FORUM NORDEN - en presentation Af <i>Johan Lindblad</i> .....side	4
Dansk kultur - findes den? Af <i>Leif Kajberg</i> ..... side	6
EU: Visionerne og virkeligheden Af <i>Oskar Borgman Hansen</i> ..... side	8
ATTAC - en ny international græsrodsbevægelse Af <i>Bent Brier</i> ..... side	10
Gang i dansk ATTAC Af <i>Leif Kajberg</i> ..... side	12

trollører stående ved indgangen, og linievogterne opholder sig også ved linien og ikke oppe blandt publikum. Der findes ikke nogen fornuftig begrundelse for at ophæve grænsekontrollen, kun en ideologisk. Når den synlige grænsekontrol skal væk, når grænsekontrolbygningerne skal rives ned, så man ikke kan se hvor grænsen går, så er det for at bane vejen for den europæiske superstat uden grænser.

Når man som jeg i årevis har passeret grænsen daglig, er man ikke i tvivl om at den nuværende ordning har en vældig god præventiv virkning. Den erfarne politimand i boksen får nogle sekunders øjenkontakt med dem der passerer grænsen, han kan lynhurtigt skaffe sig et overblik og i givet fald foranstalte en nøjere undersøgelse eller bede en kollega skygge en mistænkt.

Hele denne hensigtsmæssige og venlige kontrol, som foretages næsten uden tidsmæssige gener, skal nu erstattes at en baglandspatrolje på 150 mand. De skal patruljere i baglandet i

Frit NORDEN

Redaktion:

Leif Kajberg (ansvarshavende)
Klirevænget 31, 2880 Bagsværd
Tlf. 44 98 29 32
Bent Brier, Jesper Morville

Redaktionspanel:

Ib Christensen
Kurt Francis Madsen
Poul Erik Søe

Abonnement.- Dkr. 90,-

Annoncer:

Dkr. 2,- pr. spalte-mm
ekskl. tillæg for farver,
ekskl. moms

Tryk: Toptryk, Gråsten

en 30. km zone. Enhver der bevæger sig i dette område, må konstant have identitetspapirer på sig. Politiet kan jo ikke se om man har passeret grænsen eller ej. Der skal oprettes nogle faste kontrolpunkter inde i landet, og poli-

Tivoli har jo også deres kontrollører stående ved indgan- gen, og linievogterne opholder sig også ved linien og ikke oppe blandt publikum...

tiet skal i samarbejde med told og skat en gang imellem gennemføre mere omfattende kontroller, fx standse al trafik på motorvejen, men inde i landet forstås. Ingen må vide hvor grænsen går. En styrke på 50 mand lyder måske umiddelbart af meget; men som en af deltagerne spurgte, "når en del er på sygeorlov, på kursus, på ferie, på afspadsering eller har administrative opgaver, hvor mange er der så tilbage til at holde øje med 70 km grænse hvor alle overgange, selv de allermindste, skal åbnes?" Det kom der ikke noget svar på; men Per Kaalund brugte den velkendte taktik at nedvurdere betydningen af grænsekontrollen. "70 km landegrænse betyder ingenting i forhold til vores 7000 km ubevogtet søgrænse," hævdede han. Måske kunne man genbruge de mange tyske bunkere der stadig pryder vore kyster til kystbevogtning; men i øvrigt forudsætter hele filosofien med de åbne indre grænser at de ydre er sikrede, og det er jo en umulighed. Det gør det hele endnu mere grotesk. Et par af mødedeltagerne ville vide at der allerede nu er samlet 400 bosniere i Flensborg der blot venter på at grænsekontrollen forsvinder. Der er ingen tvivl om at illegale grænseoverløbere vejrer morgenluft, og at det vil føre til stigende kriminalitet i grænselandet; men som Kaa-

lund lakonisk bemærkede til sønderjyderne, det må I lære at leve med!

Det andet aspekt jeg vil berøre, er Schengens forhold til Grundloven. Med Schengens ikrafttræden bliver det muligt for bevæbnet tysk politi (og noget tilsvarende gælder for svensk politi) at forfølge en mistænkt 25 km. ind på dansk jord og bevæbnet fremmed politi får lov til at udføre observationer overalt i landet; det er efter vor opfattelse i strid med grundloven; men det allerværste er at det fremmede politi er omfattet af immunitet. Hvis en fra Europol fx i nødværge skyder en dansker, eller bliver impliceret i et færdselsuheld med sprit i blodet, kan han ikke stilles for en dansk domstol. Han udfører sit arbejde (udøver myndighed) her i Danmark- men er hævet over dansk lov. Er det i overensstemmelse med Grundloven? Det mente Karl Otto Meyer med det aldrig svigtende demokratiske instinkt i hvert fald ikke, og han nævnte også at andre EU-landes myndigheder nu kan udstede visa til tredjelandsborgeres indrejse i Danmark. Det vil sige at fx Spanien kan udstede visa der også har gyldighed i Danmark. Det kaldte han også grundlovsstridig suverænitetsafgivelse.

Værre end denne fysiske overvågning er dog den ukontrollable, elektroniske overvågning. De forskellige overvågningssystemer er på uoverskuelig vis flettet ind i hinanden. Man har den nationale database, NASIS der er forbundet med Schengens fælles database SIS. Det hedder sig at det danske registertilsyn fører tilsyn med NASIS, og det hedder sig at der findes et fælles europæisk kontrolorgan der fører tilsyn med SIS; det fungerer dog -ifølge europaparlamentariker Pernille Frahm - overhovedet ikke-, men ud over dette findes der et hemmeligt informationsnetværk SIRENE der skal supplere SIS. Ingen aner hvilke informationer der udveksles der. Der er ingen kontrollinstans overhovedet. Og hvem kontrollerer Europols informationssystem? Europol selv? Lovgivningen i de forskellige EU-lande er ikke ens, så man kan me-

Pressemeddelelse:

‘Pas på PAS - UNIONEN’

Foreningerne NORDENS Ungdomsforbund (FNU) opfordrer de nordiske samordningsministre til at være på vagt overfor Schengen-aftalens konsekvenser.

„Hvis rygterne holder stik, så er der nogle nordiske ministre der får et forklaringsproblem!“

Så skarpt udtrykker formanden for FNU, danskeren Bjarne Nigaard, sig omkring polemikken med Schengen-aftalens krav om, at nordiske statsborgere ikke længere skal kunne rejse uden ID-papirer eller pas internt i Norden.

„Jeg vil gerne indledningsvist understrege, at dette intet har at gøre med partipolitik“, fortsætter han.

„Men hvis realiteterne bliver sådan, at man ikke kan overnatte i et andet nordisk land uden at medbringe sit pas eller et nyopfundet ID-kort, så harmonerer det på ingen måde med de løfter og intentioner, man ellers har givet udtryk for fra politisk side.“

Nigaard påpeger, at man ved de nordiske landes tiltræden af Schengen netop fokuserede på den fortsatte frie bevægelighed mellem de nordiske lande.

Og ikke nok med det. Senest på Nordisk Råds session dette efterår i Reykjavik, gjorde de selvsamme nor-

diske politikere meget ud af, at fremtiden skulle byde på færre restriktioner og barrierer for den frie færdsel mellem de nordiske lande“.

Nigaard nævner som eksempel, at den nyvalgte præsident for Nordisk Råd, Svend Erik Hovmand, i sin tiltrædelsestale netop fremdrog harmonisering af regler og nedbrydning af barrierer som et kommende indsatsområde, ligesom Finland som kommende formandsland i Nordisk Råd også har opremset samme indsatsområde.

„ID og pas er ganske enkelt ikke i tråd med udviklingen. Vi ser store nordiske virksomhedsfusioner og tanker om fælles børser“, påpeger Nigaard. „Alt sammen tiltag, der sammen med den fortsatte folkelige opbakning bag nordisk samarbejde, entydigt viser, at tiden er for nedbrydning af barrierer, ikke opbygning af nye!“

Fra en dansk vinkel bliver problemet specielt komplekst, da der er opret meget politisk og økonomisk energi i at skulle fremme integrationen i Øresundsregionen.

„Mange mennesker i regionen har allerede valgt at bosætte sig på den ene side af sundet og arbejde på den anden side“, understreger Asser Mortensen, landsstyrelsesmedlem i den danske del af FNU. „Skal vi fortsætte denne integration og i øvrigt fremme mobiliteten på det nordiske arbejdsmarked, må vi også fastholde den pasunion, der er mindst lige så vigtig som den fysiske bro over sundet.“

„Der har i kraft af bl.a. pasunionen været grobund for de fusioner vi har set igennem den sidste tid og et krav om pas og ID vil spænde ben for den udvikling“, mener Asser Mortensen.

FNU vil nu konkret rette en forespørgsel til de enkelte nordiske samordningsministre, i Danmark Marianne Jelved, for at få deres vurdering af det åbenbart noget spegede juridiske problem.

„Jeg har da en stærk tro på, at man fra regeringernes side enten totalt dementerer, at der er et problem, ELLER står ved tidligere udmeldinger og derfor retter juraver ind efter både de nordiske realiteter og efter virksomhedernes og befolkningernes ønsker“, slutter Nigaard.

Fakta:

Foreningerne NORDENS Ungdom er en del af den folkelige nordiske bevægelse, Foreningen NORDEN, der på nordisk plan tæller op mod 100.000 medlemmer.

FNU arbejder for øget nordisk samarbejde og forståelse på alle niveauer, og er særligt rettet mod unge, dvs. fremtidens nordiske borgere. Der findes en national afdeling i hvert nordisk land.

Nordisk Råd er de nordiske parlamentarikers organ, en slags pendant til Europaparlamentet.

get vel forestille sig at man kan ryge i registret uden overhovedet at have foretaget sig noget der er ulovligt i Danmark, og man har ikke en chance for at finde ud af om man er blevet registreret uretmæssigt.

Overvågningsssamfundet er over os; men hvor er vore grundlovssikrede rettigheder?

NYT FRA SEKRETARIATET!

Foreningen Frit Norden har efter ansøgning modtaget støtte fra Nævnet for EU-oplysning til at udgive et temanummer af foreningens blad, med fokus på EU's udvidelse mod øst.

Kontingentindbetalingerne er på det seneste tilgået foreningens kasserer i en jævn strøm. Men vi savner fortsat kontingent fra temmelig mange medlemmer og abonnenter. Vi beder om, at man snarest muligt bringer denne sag i orden, da det vil betyde, at vi skal bruge færre penge til porto, når vi skal udsende rykkere. **Vi sender rykkere ud i april.**

FORUM NORDEN

- en presentation

Af Johan Lindblad

Forum Norden är ett nytt tvärnordiskt nätverk vars syfte är att arbeta för en fördjupad nordisk integration. Vissa skulle till och med gå så långt som att påstå att nätverkets mål är en nordisk federation!

I begynnelsen...

I November 1999 arrangerade Föreningarna Nordens Ungdom ett seminarium i Södertälje i samband med att Ungdomens Nordiska Råd hade sitt årliga möte där. Temat för seminariet var "Vad är Norden, och vilka nordiska visioner finns det?"

Deltagarna, ca. 40 styck, lyssnade på föredrag och diskuterade Norden och dess geografiska avgränsning utifrån många olika perspektiv. Före seminariet hade en frågeenkät skickats ut till deltagarna, samt till andra personer och grupper med nordisk anknytning, med frågor om hur man ville definiera Norden.

Resultatet av diskussionerna var dels att deltagarna konkluderade att Norden är lika med de fem nordiska staterna, samt de tre självstyrande områdena, samt att Föreningen Norden borde koncentrera sig på dessa områden, och låta "närområdesfrågorna" behandlas i en ny "Östersjöförening".

Seminariet handlade också om nordiska visioner, och deltagarna fick skriva upp sina personliga visioner på stora ark, för att sedan diskutera de olika visionerna i mindre grupper.

På visionssidorna började en av visionsgrupperna diskutera visionen om "en nordisk federation av självstyrande regioner", och utvecklade detta förslag under mötets gång. Ur denna diskussionsgrupp uppstod det nätverk som jag ska beskriva utförligare nedan...

I januari 2000 sökte gruppen pengar till att genomföra ett seminarium i Oslo. Seminariet genomfördes i Nordmarka, utanför Oslo, under

rubriken "Norden,- från vision till verklighet". Seminariet inriktade sig på att diskutera hur till synes "idiotiska" visioner kan legitimeras, samt vilka intressen och krafter som ligger bakom den verklighetsbild vi lever med idag. Varför kallas t.ex. kung Kristian 2, "den gode" i Danmark, men "tyrann" i Sverige? Vilka slumpmässiga omständigheter och vems vilja är det som styr hur vi ser på Norden som helhet och varandras länder i Norden idag?

Under detta seminarium bildade deltagarna nätverket Forum Norden. Orsaken till att Forum Norden valde att organisera sig som nätverk istället för att bilda en formell organisation, var dels ovissheten om gruppens egentliga mål och syften, dels en allmän oklarhet kring arbetsformer och lämplig organisationsmodell.

I september 2000 genomförde Forum Norden sitt "andra" seminarium. Denna gång i Stockholm under temat "Gränshinder - till vilken nytta? - gränshinder och gränssamarbete i Norden".

Deltagarna, ca. 40 st. fick lyssna till flera intressanta föredrag från personer som arbetar dagligen med Norden och nordiska gränsfrågor i en eller annan form.

Christer Elm, avdelningschef på Norden-enheten på Svenska UD berättade om det aktuella integrationsbefrämjande arbete som nu pågår mellan de nordiska länderna. Lars Thalén, informationschef på Merita-Nordbanken (numera Nordea) berättade om bankkoncernens nordiska synsätt och organisationsmodell, och berättade om näringslivets problem i ett Norden med nationella gränser.

Vi hörde också på föredrag av Bengt Westman, kommunalråd i Haparana kommun i Sverige, och hans arbete med att integrera sin kommun med den finska kommunen Torneå.

Yvonne Norrgård från Föreningen

Norden, och projektet Hallo Norden, berättade om den enskilde medborgarens problem till följd av gränserna i Norden, och den svenska Föreningen Nordens Förbundsdirektör Anders Ljunggren, om orsakerna till att gränsproblemen fortfarande existerar idag. Avslutningsvis berättade Stefan Larsson från Öresundskommittén om det pågående och planerade integrationsarbetet i Öresund. Överlag ett mycket intressant och stimulerande seminarium med mycket diskussioner och många nya kontakter.

2001

För år 2001 har Forum Norden planerat in ett par nya seminarier. Det första äger rum på Norden i Fokus i Köpenhamn den 23-24 mars, på temat "Lösningar på det demokratiska underskottet i Norden".

Till seminariet kommer att inbjudas de politiska ungdomsförbunden i Norden, samt andra intresserade nordister. Som föredragshållare har inbjudits docent Magnus Jerneck från Lunds Universitet, den tidigare danske statsministerna Anker Jørgensen, en representant från Nordiska Rådet (Gun Hellsvik fick tyvärr förhinder trots tidigare löfte om att delta), samt de danska EU-parlamentarikerna Bertel Haarder och Jens Peter Bonde. Mycket av seminariet kommer att ägnas åt frågan om direktval till Nordiska Rådet, och/eller andra sätt att ge medborgarna ett direkt inflytande över den förda samnordiska politiken.

I juli 2001 planeras ett seminarium för nyutexaminerade journaliststuderande i Norden. Temat är "Landskampsmentaliteten i nordiska medier", och handlar om den konfliktattityd mellan de nordiska länderna som de nationella medierna piskar upp, och vilka negativa effekter detta får (Telia-Telenor-affären är ett tydligt exempel på detta). Seminariet äger rum på Svalbard.

Vad så?

Efter seminariet i september så kändes det som om nätverket behövde definiera sin roll tydligare, och eventuellt låta sig ombildas till någon typ av tydlig organisation. Ska nätverkets roll verkligen bara vara att arrangera seminarier som på ett eller annat sätt behandlar olika integrationsfrågor? Om vår seriösa långsiktiga vision är en nordisk federation, kan vi då fortsätta att arbeta på detta sätt? Personligen vill jag besvara dessa frågor med ett Nej!

Några reflektioner för framtiden

- För att nå olika målgrupper med en vision som är så pass oaccepterad som vår, måste man anpassa sina arbetsmetoder efter dessa personers sätt att fungera och tänka. Detta innebär att man sannolikt delvis måste fortsätta att ägna sig åt den typ av "seriös" verksamhet som Forum Norden-nätverket hittills har arbetat med. Denna typ av arbete tilltalar dock inte alla. Det behövs också en mer direkt och öppet visionärt arbete. Exakt hur detta kan organiseras är dock inte klart.

Personligen kan jag dock se behovet av att vi måste

- 1) synliggöra Norden
- 2) väcka känslor
- 3) vara göy.

- Det är oklokt att ta ställning i partipolitiska frågor. En tydlig konfliktfråga skulle kunna vara t.ex. förhållandet till EU. Vårt primära intresse är Norden och dess återförenande i form av en federation av självstyrande regioner. Vårt förhållningssätt till EU bör därför vara pragmatiskt. Det kan inte vara till vår saks nackdel om EU-federalister ser ett federalt Norden inom ramen för EU som en trevlig målsättning, samtidigt som EU-motståndare ser en nordisk federation som ett sätt att tvinga fram en

Johan Lindblad er aktiv i Forum Norden, som er et nyt samlingspunkt for "nordister".

Johan Lindblad opridser i sin artikel baggrunden for og tilblivelsen af dette nye tværnordiske initiativ, der så dagens lys i 2000. Forum Norden er formet som et løst organiseret netværk.

Netværket har afholdt et par seminarer og har flere på tegnebræddet. Initiativet har fremlagt nogle meget spændende visioner for, hvordan nordisk samarbejde kan revitaliseres.

Men samarbejde alene gør det ikke. Netværket vil gennem sine aktiviteter også puste nyt liv i forestillingerne om et samlet Norden, en nordisk føderation.

ny omröstning om ett samnordiskt utträde ur EU. Själv sagt kommer denna omröstning att ske så länge Norge och Island inte är medlemmar av EU, men det primära för oss i detta arbete är den Nordiska federaliseringen.

EU kommer sannolikt inte att försöka förhindra en nordisk återförening eftersom man är väl medvetna om den nordiska folkopinionens svaga stöd för EU-medlemskapen, men samtidigt starka stöd för det nordiska samarbetet. Dessutom ser man sannolikt möjligheten att genom ett federalt och återförenat Norden, få in även Norge och Island i EU. Genom att försöka förhindra enandet, skulle EU riskera att enandet på sikt ändå kommer till stånd, och att befolkningen i vrede över EU:s agerande väljer att träda ut ur Unionen. Denna risk vill man sannolikt inte ta.

- Det finns ett behov för att bryta ned gamla mentala nationella barriärer, och att inom gruppen/organisationen bygga upp en ny och alternativ verklighetsbild som inte bygger på ett nordiskt "Vi-mot-dom-tänkande".

- Nationella symboler får inte röras eller hotas. "Nya" nordiska symboler ska bara gradvis komplettera de befintliga nationella dito.

- Av historiska skäl måste Norge i en enandeprocess få mer än sin proportionella del av "goder". Ett gemen-

samt nordiskt regeringssäte bör t.ex. ligga i Norge. Varje land behåller samtidigt sina huvudstäder.

Norrmännen uppfattas av så gott som alla övriga nordbor som de minst "troude" och som allmänt trevliga och positiva. Gynnandet av Norge är sannolikt en historisk nödvändighet om det hela ska gå att "ro i land".

Dessutom är det sannolikt enklare att återförena Norden med något lands system som "mall". Det skulle sannolikt vara mycket svårt att förutsättningslöst förhandla sig fram till nya lagar och avtal mellan fem likvärdiga stater. Det är betydligt enklare att i den mån det går, harmonisera alla länders lagar och regler i enlighet med ett av ländernas lagar och regler.

- Den spontant mest ärliga motivationen till varför visionen om ett återförenat, federalt Norden är önskvärd, är den spontana känslan av samhörighet i Norden. Även om känslor oftast är diskvalificerade som seriösa motiv för "politiska" ställningstaganden, så vore det oärligt att hävda att andra skäl än de rent känslomässiga utgör starkare motiv. Känslomotiv har dessutom fördelen att de inte går att kritisera.

- Det är viktigt att på alla tänkbara sätt markera att högerextrema eller rasistiska grupper inte är välkomna i organisationen. Med den typ av vision som gruppen har, kombinerat med namnet "Norden", kan risken annars vara stor.

Avslut

Jag hoppas att presentationen av nätverkets tankar har väckt några reaktioner. Antingen i form av välmenande leenden, eller i form av nyfiket intresse. Skulle någon finna tankegångarna intressanta går det bra att höra av sig till undertecknad på:

Johan@norden.se

alternativt telefon:
+46-159-20211 (b).

Dansk kultur – findes den?

Af Leif Kajberg

Jeg var i sidste nummer af "Frit Norden" inde på, at vi i foreningen Frit Norden gerne ville være med til at indkredse, hvad begrebet danskhed rummer anno 2001.

I dag er danskhed en forkæret og kontroversiel størrelse. Insisterer man på, at dansk identitet og dansk kultur er legitime begreber, må man være forberedt på at blive frosset ud, hvis man er i selskab med fortalere for globalisering, internationalisering og øget dansk deltagelse i EU. Som tysk-professor Per Øhrgaard for øvrigt har bemærket, er globalisering for mange mennesker lig med amerikanisering. En del af dem, der har eliminering af nationalstaten, fjernelse af landegrænserne og øget international mobilitet for en veluddannet elite som mærkesager, ser ikke længere nogen mening i at stå vagt om en specifik dansk kultur og hæge om danskheden. Det er passé. Og de, som færdes på de bonede gulve og sidder med ved attråede forhandlingsborde i Bryssel, Luxembourg og andre europæiske hovedstæder, og mange af dem, som deltager i internationale kulturbegivenheder, sender elektronisk post til medlemmer af lukkede internationale netværker og udbreder internationaliseringsideologien i medierne, finder det temmelig formålsløst at definere danskhed og dansk kultur. Også en del af venstrefløjen og mange af de vakte, der nu energisk fylkes om det nystartede attac-initiativ, vil sikkert være tilbøjelige til at betragte diskussionen af danskhed og dansk kultur som fortidig og irrelevant. De vil pr. automatik trække et mentalt landkort med Dansk Folkeparti og nationalisme ned fra loftet. Der er med andre ord mange i dag, som henviser danskhed til museums-hylderne. Velkendte er også de hyppige udsagn, som fremhæver, at der ikke findes en særlig dansk kultur el-

ler også søger at beskrive den clichéagtigt og nedladende. Det forekommer også, at nydanskere blander sig i koret og fører sig frem med kritiske ytringer.

Frem i lyset med danskhedsdiskussionen

Men de har ikke ret, kritikerne, hvad enten de er danskere eller har en anden etnicitet og kulturel baggrund. Danskhedsdebatten skal ikke forvises til de sammenkomster, som nævnes i radioens Giro 413, alkoholikerbænke i postdistrikt 2400 NV eller Dansk Folkepartis nyerhvervelse: den tidligere grænsestation i Sæd. Der er ikke noget forgjort ved at vedkende sig en særlig dansk kulturarv og forestillinger om danske kulturformer og danske værdier. Plus en nordisk identitet, nordiske livsformer og nordiske værdier! Danskhedsdiskussionen skal frem i lyset og føres meget mere åbent. Det er legitimt at forsvare danskhed og dansk kultur, ikke mindst i en tidsalder, hvor *økonomismen* – tendensen til at hele samfundslivet, inklusive den offentlige sektor og dens tjenesteydelser, gennemsyres af ensidigt økonomiske overvejelser med erhvervslivets og de fleste politikeres accept – og amerikanisering og globalisering vinder så kraftigt frem. Faktisk har samfundsformen i Danmark, og dansk kultur og sprog, i allerhøjeste grad behov for at få styrket sit immunforsvar. Det er ikke blot EUs gradvise nedslidning af dansk suverænitet, som truer. Nej, faren er også indflydelsen vestfra, fra USA, i form af livsstilspåvirkninger, spredning af kulturtræk, mode og globaliserede mediers kulturprodukter plus kommerialisering og indoptagelse af værdier, normer og traditioner, som er udbredt i Bush's USA. Mange af Frit Nordens læsere vil have den igangværende diskussion af det danske sprogs overlevelsesmuligheder i en verden, hvor engelsk går sin sejrsgang, i klar erindring. Og det skal medgives, at dansk sprog og kultur er under pres. Se blot på ungdomskulturen, der som en svamp suger til sig af påvirkninger fra USA, den globale kulturindustri og McDonalds trivialkultur. Og eftergivenheden over for amerikanske traditioner som fx *Skt. Valentins Dag* og *Halloween* (traditionen med de udhulede græskar med lys i, som skal virke skræmmende).

Hvad er dansk kultur?

Men hvad er det så, vi skal samle os om at bevare? Hvad er dansk kultur egentlig? Er det ikke halsløs gerning at prøve at inddampe essensen af dansk kultur og identitet? Har de ikke ret, de kålhøgne kritikere, når de mere eller mindre afskriver dansk kultur eller afviser, at denne kultur skulle være så meget anderledes i sammenligning med andre nationale kulturer? Spørgsmålet er imidlertid, om det virkelig er så svært at bestemme indholdet af dansk kultur. Et godt udgangspunkt er at tage afsæt i alt det, som er til at tage og føle på, først og fremmest kulturarven i al dens brogede mangfoldighed og kulturarvens efterliv og påvirkning af samfunds- og kulturlivet i Danmark anno 2001. Eksempelvis alt det, som vi får indblik i, hvis vi læser Poul Engbergs bøger eller hører hans foredrag (p.t. holder han en serie foredrag om Grundtvig i Vartov). Eller hvis vi hører Poul Erik Søes radioforedrag eller deltager i "skiftedagenes" program på højskolen i Lønne. Blot for at nævne nogle få eksempler. Og så er der alle de små og undertiden flygtige elementer, alt det udsagte, usynlige, indforståede. Alt det, som er indlejret i vores omgangsformer, i den måde vi indretter os på i familier og bofællesskaber, i de institutioner, vi har opbygget, og i samfundslivet i videste forstand.

Grænser tydeliggør kulturforskelle

Faktisk træder dansk kulturs karakteristika klarest frem i kulturmødet og i det grænseoverskridende samarbejde. Et meget oplagt eksempel her er det samarbejde, der er under etablering i Øresundsregionen. Forberedelserne til samarbejdet inden for turisme, samfærdsel, medier, universitetsuddannelse, formidling af kunst og kultur m.m. på begge sider af sundet, som har stået på et stykke tid nu, har

klart afsløret en lang række subtile mentalitetsforskelle og forskelle i tankegang på den danske og den svenske side. Når radiofolk for åben mikrofon snakker sammen i fællesprogrammer på tværs af Sundet, kommer de små pudsigheder for dagen, og når de sproglige barrierer skal nedbrydes, belyses også kulturforskelle. Og når embedsmandsgrupper og grupper af erhvervsledere eller universitetsfolk sætter sig sammen for at planlægge fælles projekter og tiltag, træder forskellene i administrativ eller forretningsmæssig praksis, fremgangsmåder og kommunikationsmønstre frem. Ofte er der tale om hårfine nuancer, som man ikke har været opmærksom på i det daglige. Men forskellene er

Danskhedsdiskussionen skal frem i lyset og føres meget mere åbent.

Det er legitimt at forsvare danskhed og dansk kultur.

alligevel håndgribelige; deltagerne i de mange samarbejdsprojekter i Øresundsregionen er blevet bevidste om, at man nogle gange tænker og opfatter forskelligt alt efter om man befinder sig i Malmø eller København. Disse forskelle mellem dansk og svensk tjener til at sætte det særegne ved begge kulturer i relief.

Tilsvarende med grænselandet: Sønderjylland og Sydslesvig. Også her, i mødet mellem dansk og tysk kultur, træder de forskelle frem, som kan være med til at kaste et strejflys over, hvad der er henholdsvis dansk og tysk kulturs særlige beskaffenhed. Summen af forskelle og nuancer, identificerede såvel som skjulte, kan være med til at tegne et omrids af den nationale kultur. Stefan Seidler er inde på nytten af denne grænseoverskridende sammenligning i en kronik i Flensborg Avis (24. oktober 2000): "Når vi drøfter emnet kultur og identitet, så er det slet ikke så forkert at tænke disse begreber igennem ud fra det fremmede. Det vil sige i stedet for at forbinde vor kultur med det kendte og fortrolige, så skulle man engang sætte det i relation til det fremmede.

Resultatet er: Kultur kan kun defineres, hvis man har noget fremmed, en fremmed kultur, som står i kontrast."

De nye danskeres bidrag

Udlændinges og nydanskernes udsagn, indtryk og vurderinger kan også i nogle tilfælde yde et bidrag til indkredsningen af, hvad dansk kultur og identitet er for en størrelse. For nylig kørte jeg i bus på Amager sammen med en israelsk gæst. Jeg fortalte om den massive mangel på lejeboliger og kollegieværelser i København. Det affødte den spontane kommentar, at man da bare kunne bygge nogle ekstra etager oven på de eksisterende beboelsesejendomme, og for øvrigt var der utroligt få høje huse i København. Med andre ord, arealudnyttelsen i den danske hovedstad er ikke specielt intensiv. Men en reservation over for at bygge i højden er – eller var – måske netop et særligt dansk kulturtræk (som er under nedbrydning i disse år, illustreret af de hotelbyggerier, som er under opførelse, bl.a. det nye Hilton ved lufthavnen og det planlagte skyskraberhotel i Ørestaden). Tæt-lav bebyggelse, enfamiliehuse, rækkehuse o.l. har været fremherskende, og denne byggetradition videreføres og fornyes i disse år af bl.a. af den økologiske bevægelse, som opfører øko-landsbyer. Hvis vi bliver i det økologiske og bæredygtige, er det oplagt at nævne græsrodsinitiativet Landbrugslauget, der indebærer et samarbejde mellem byboer og økologiske landmænd i den forstand, at et kollektiv af landbrugere skal producere fødevarer, som lavets tilsluttede byboere så skal aftage. Dette projekt tager afsæt i gamle danske andels-traditioner. Vindmølletraditionen og de mange alternativgrupperinger og græsrodsinitiativer, som fx Nordisk Folkerigsdag danner rammen om, hører også med i denne sammenhæng.

Det er dog ikke alle ytringer og karakteristiker fra udlændinge som er konstruktive og brugbare, når dansk kultur og identitet skal beskrives. Undertiden møder man ubehjælpelige, løsrevne og løsagtige udsagn, spontane verbale skud fra hoften, fra flygtninge og indvandrere, som enten selv udtaler sig eller bliver bedt om at fremkomme med deres mening om Danmark, danskere og dansk kultur. Fx bragte dagbladet Information en serie artikler baseret på interviews

med personer fra andre lande, som var kommet til Danmark enten som tilflyttere eller som flygtninge. Nogle havde opholdt sig i Danmark i mange år. Artiklerne indeholdt mange tænksomme og kloge udtalelser men bød også på negative og fordomsfyldte formuleringer og banaliteter af typen "flæskesteg og rødgrød med fløde", de ensomme danskere med hang til druk og selvmord og de isolerede, tilknappede danskere, som ikke vil omgås "de fremmede." En del kritik af danskerne og deres væremåde kan måske være berettiget, og kritikken kan også være fremsat i frustration, men de hurtige meninger om dansk kulturs enstrenghed, flygtighed og banale karakter kolporteret af mennesker som intet aner om dansk kulturarv og rodfæstede traditioner i det danske samfund kan vi ikke rigtig bruge til noget. Lødheden af det lidt skosende udsagn om at danskerne ikke selv er bevidste om, hvordan deres kulturelle bagage er sammensat, kan man også drage i tvivl. Undertiden kan man også støde på læserbrev eller interviewkommentarer, hvori ex-østeuropæere, som er flygtet eller indvandret til Danmark i Sovjettiden, forholder sig stærkt kritisk til EU-modstanden i Danmark. Nogle af disse indvandrere har utrolig svært ved at forstå, "hvorfor danskerne dog er så forfærdelig meget imod europæisk samarbejde". Igen et eksempel på manglende kendskab til dansk historie, danske værdier og dansk mentalitet.

Inspirationen fra Sydslesvig

Den sydslesvigske debat om danskhed kan, som jeg var inde på det i artiklen i Frit Norden nr. 4/2000, fungere som en værdifuld inspirationskilde i diskussionen af dansk kultur og identitet. Erfaringerne fra det dansk-tyske grænseland blev således inddraget i diskussionen af dansk kultur og andre kulturer i Danmark (etniske mindretals kulturer) på en temadag i København i oktober sidste år. Temadagen, der var henlagt sidste Landstingssalen på Christiansborg, var arrangeret af Danmarks Biblioteksforening, Grænseforeningen og Sydslesvigsk Forening.

EU: Visionerne og virkeligheden

Af Oskar Borgman Hansen

At afstemningen d. 28. september om den fælles EU-valuta fik det udfald, den fik, betyder naturligvis ikke, at kampen om selve EU er slut. Når jeg siger kampen om EU, er grunden den, at for mange var deres nej d. 28. september nok så meget en del af deres generelle afstandtagen fra EU som en stillingtagen i et opgør om noget rent økonomisk. Og dette indses jo også af tilhængerne. Hvad vil vi med EU? - spørges så ofte. En anden måde at spørge om det samme på: Vil vi ud af EU? Eller: Vil I da, at vi skal ud af EU?

Et udtryk, som hørtes atter og atter i tiden op til afstemningen, var: Nejsigerne savner visioner. Eller man spurgte dem om deres visioner for EU. Hvad vil I med jeres nej? Hvad er jeres videre perspektiver?

Men hvis vi nu vender spørgsmålet om, kan vi sige: Hvad vil I med jeres EU? Hvad er jeres videre perspektiver? De, der spørger nejsigerne efter deres visioner, må jo om sig selv mene, at de har visioner.

Men dette er ikke i sig selv noget synderlig positivt. Der findes visioner, som i virkeligheden er luftkasteller. En søgen efter visioner er sikkert prisværdig. Men dukker de op, bør de straks undersøges efter deres virkelighedsværdi. Jeg mener ikke, at virkeligheden skulle kunne få os til at afstå fra at få os til at kæmpe for idealerne. Men ikke desto mindre må disse kunne virkeliggøres. Udtaler vi visionerne uden at bekymre os om deres virkeliggørelse, så stiger de op til luftkastellernes skylag.

Den vision, der foresvæver tilhængerne af integrationen, kan vel bedst karakteriseres med det ofte hørte:

- Vi skal være med i det forpligtende samarbejde mellem Europas folk.
- Vi skal gøre vort til, at Europa igen kan forenes.
- Udvidelserne med ansøgerlandene skal blive virkelighed

Her er det så, at jeg spørger, om der hermed er udtalt noget, som kan betragtes som et ideal, der er blot i nogenlunde overensstemmelse med virkeligheden.

Ønsker vi at have et synspunkt, må vi vel have viden om, hvad det drejer sig om. Hvem i ansøgerlandene er det, som ønsker tilslutning til EU? Regeringerne? Ja, sikkert. Befolkningerne? Hvad oplyser pressen os om det? I foråret holdt jeg et foredrag i en by i det sydlige Estland om EU. De mennesker, der havde indbudt mig, havde ikke på forhånd taget stilling til noget, de ville blot gerne vide mere, end de allerede gjorde. Efter mit foredrag fik jeg at vide: Vi ved, at vores regering ønsker Estland ind i EU. Den giver os aldrig oplysninger om, hvad det drejer sig om.

Vi ved blot så meget, som at alle bønder er modstandere af en tilslutning. Kan vi have tillid til, at de politiske eliter i ansøgerlandene repræsenterer befolkningernes vilje, eller til, at befolkningerne er blot nogenlunde orienterede? Men selv om vi har tillid til, at dette er i orden, skulle vi da ikke have ret til at give udtryk for, om vi selv ønsker udvidelsen? Det fremstilles ofte i Danmark, som om det må være umoralsk at være modstander af udvidelsen, hvis ansøgerlandene ønsker den. Denne anskuelse er ganske besynderlig. Skulle det da være tilstrækkelig begrundelse for at indgå ægteskab, at en person af det modsatte køn gerne vil giftes med mig? Hvis jeg ikke vil ind i ægteskabet er dette tilstrækkelig grund til, at det ikke bør indgås. Der er gode grunde for at antage, at det ikke vil være lykkeligt for ansøgerlandene selv, om udvidelsen finder sted. For at kunne sige noget herom må vi undersøge selve strukturen i EU noget nøjere.

EU skal være det forpligtende samarbejde mellem europæiske stater. Dette skal jo være den egentlige EUvision.

Hvem er det, der samarbejder, og

hvad samarbejdes der om? Det vigtige skal være dette at være med. Hvor ofte hører vi ikke om betydningen af at være med. Realiteten heri er den, at det er nogle politikere og embedsmænd, der er med, medens befolkningerne kommer mere og mere udenfor, jo større sammenslutningen bliver.

Man er med og har eventuelt een kommissær ud af 20. Udvidelsen fin-

Når vi taler om EU i den nuværende verdenssituation, må vi indrømme, at det er små mænd, der har angivet retningen!

der sted, og landet har så een kommissær ud af 30. Samtidig mindskes betydningen af regeringschefens placering i ministerrådet hvor stemmerne har vægt efter de pågældende landes befolkningstal. Der er et omvendt proportionalt forhold mellem antallet af medlemslande og den indflydelse, det enkelte land kan have. Antag, vi havde en verdensregering, som var demokratisk opbygget, som det hedder. Danmarks indflydelse ville i realiteten være lig nul. FN er heldigvis ingen verdensregering, men en sammenslutning af suveræne stater, har derfor mulighed for at kunne blive til et ægte samarbejde, hvad EU aldrig kan blive, især ikke som samarbejdets virkelighed mindskes i takt med vetorettens indskrænkning. Når det siges, at denne vetoret hindrer et effektivt samarbejde, så ligger jo deri kun, at dette samarbejde skal bestå deri, at et flertal, lad det så aldrig være nok så kvalificeret, skal udøve magt.

En verdensregering kunne eventuelt skaffe ro og orden i verden. Den måtte ikke desto mindre afvises, for den kunne ikke gøre verden til et sted at

bo for selvstændige, for frie mennesker. Og dog, man kunne eventuelt affinde sig med en verdensregering, hvis blot een betingelse var opfyldt: Den måtte bestå af mennesker, som alle kunne have tillid til. Og her dukker igen noget op, som ligner en sociologisk lovmæssighed. Jo større en stat er, desto mindre tillidsvækkende bliver dens ledere. Hvis udsagnet lyder for pessimistisk i denne udformning, kan jeg udtrykke mig på en anden måde; Hvilke betingelser må være opfyldte, for at lederne kommer til at udgøres af mennesker, som vil tjene i stedet for at have indflydelse eller magt?

Et af de vigtigste sociale problemer må være at finde udveje for, at magtudøvelse kan forvandles til samarbejde.

Det er en inkonsekvens, når tilhængerne af EU på den ene side hævder, at opgaven for os må være at være med i et forpligtende samarbejde, samtidig med at de ønsker at have medindflydelse. Et samarbejde udfolder sig blandt ligeberettigede medmennesker. De behøver ikke at have indflydelse, i det mindste ingen indflydelse, der går ud over dette at skaffe sig respekt i kraft af saglighed, dygtighed. Hvis man siger, at EU ikke er på vej til at udvikle sig til en egentlig statsdannelse, måtte man kunne begrunde hvorfor stemmeafgivningen i Ministerrådet skal differentieres efter landenes indbyggertal. Hvis samarbejdet er et samarbejde mellem 15 ligeberettigede stater, så må hver af disse stater have een stemme, og på alle afgørende områder må kravet om enstemmighed gøre sig gældende. Man arbejder sammen om det, som man kan enes om, og fremsættes et forslag, som der ikke er enighed om, må det falde. Dette må i det mindste være det væsentligste princip. Men virkeligheden er den, at der lægges et kolossalt pres på de enkelte medlemsstater fra den side, som til enhver tid ønsker at dominere. Og de små bøjer sig som oftest for dette pres.

Et lille land må ikke bremse udviklingen, hedder det ofte. Det accepteres endda ofte i de små lande, og det til trods for, at det må betragtes som et af hovedprincipperne for et egentligt samarbejde, at de små lande må kunne bremse udviklingen. Det er endda indskrevet i alle traktater, som alle lande har indgået om et EU-samarbejde (med det nuværende navn. Princippet var der også, da det hed Fællesmarkedet): Traktaten kan kun ændres i enstemmighed mellem medlemslandene. Det vil sige, at her burde der ikke kunne udøves pres. Men de små lande tør ikke gøre brug af den ret, som alle højtideligt har tilsikret dem.

Østrigsagen viser, hvor betændt EU-konstruktionen er. Det hører sig ellers til, at man straffer folk for, hvad de gør, ikke for, hvad de siger, undtagen da, når det, de siger, er strafbart, som f.eks. det at udsprede injurier. I Østrig dannes en regering, som er usympatisk for mange europæiske politikere. Denne nye regering har intet gjort, som på nogen måde kan kaldes strafbart. Og i internationalt samarbejde forholder staterne sig til hinanden ikke efter, om politikere i de forskellige lande er hinanden sympatiske eller ikke. Ikke desto mindre vælger de øvrige EU-lande at boykotte den østrigske regering. Der er intet juridisk grundlag for dette, og der er ingen gyldig moralsk begrundelse. Og regeringerne i de fjorten andre lande griber til den spidsfindighed, at de boykotter hver for sig, ikke i EU's navn.

Nu, hvordan det forholder sig med boykotten, kan man se forskelligt på. Formodenlig er der dem, der ikke kan se, at hvad jeg her har sagt skulle være berettiget. Men følgende må under alle omstændigheder have gyldighed:

Ved adskillige lejligheder har den danske statsminister udtalt, at Danmarks internationale omdømme ville tage skade, hvis Danmark ensidigt ophævede boykotten. Ved en lejlighed udtalte han, at en ensidig dansk ophæ-

velse ville være "til ubodelig skade" for Danmarks internationale omdømme. Jeg har ikke nogetsteds fundet dette påtalt, selv om det er afslørende: At Danmarks regering handler efter, hvad der efter dens opfattelse vil skade Danmarks omdømme. Der er eet og kun eet spørgsmål, som burde være af betydning: Er den pågældende handling noget, som det er rigtigt at udføre, eller er den det ikke. Statsministeren siger med sine udtalelser: Det gælder ikke om, hvad der er ret eller uret, det gælder om, hvad de andre mener om os.

Når vi taler om EU i den nuværende verdenssituation, må vi indrømme, at det er små mænd, der har angivet retningen. Jeg har påvist det ved et graferende eksempel.

Overalt, hvor der arbejdes politisk, kan tendenserne til at indgå studehandler gøre sig gældende, i EU og uden for EU. I EU gøres der sikkert et frugtbart arbejde, der kan føre til, hvad også modstanderne må betegne som fremskridt. Men der er dog også i selve EU tendenser i selve grundstrukturen, som må kaldes reaktionære. Visionen om den stedse tættere sammenslutning, som aldrig i offentligheden er blevet klart fremstillet, trækker i retning af en egentlig statsdannelse. Integrationen er blevet et ideal i sig selv. Med den må der opstå et magtapparat ved siden af befolkningerne. Det kan ikke være folkeligt acceptabelt. I et lille land vil administration og befolkning være tættere på hinanden end i et stort. Det er derfor naturligt nok, at en EUskepsis kommer langt stærkere til udtryk i f.eks. Danmark end i Tyskland. Men det skulle ikke overraske nogen, at øgede benzinpriser pludselig fremkalder heftige reaktioner. Der kan ikke være forestillinger om, at man må bære byrderne i fællesskab, da fællesskabet ikke er en oplevet realitet.

Siden Renaissance har udviklingen af individualisme været grundloven for
fortsættes næste side

socialt fremskridt. Opgaven for et menneske er at blive sig selv. Ibsen taler om dette atter og atter. Han lader til sidst i Per Gynt denne antihelt spørge, hvad det da egentlig er at være et jeg. Et menneske er ikke uden videre et jeg. Det skal finde sig selv. Lykkes det for menneskene at finde deres sande jeg, så lærer de også at leve sammen i frie fællesskaber. Et tidligt vidnesbyrd herom finder vi i Shakespeares Hamlet. Shakespeare lader her Polonius afslutte sine livsråd til sønnen med følgende:

This above all,
- to thine own self be true;
And it must follow,
as the night the day,
Thou canst not then be false
to any man.

Altså: den, der er sig selv, bliver troværdig. Det betyder, at det er selvstændige, frie mennesker, der skal bygge samfundet op. EU er ikke på vej til at blive et samfund for frie, selvstændige mennesker, der i fællesskab bygger det samfund op, som de ønsker. Det er på vej til at blive det samfund, der reguleres ovenfra.

Det er dette, som må kaldes reaktionært. EU er på vej til at skrue udviklingen siden Renaissance tilbage. Man kan se det ikke blot ved det anførte Shakespeare citat. I Danmark må det være nærliggende at citere Grundtvig:

Frihed lad være vort Løsen i Nord,
Frihed for Loke
saavel som for Thor

Det hører til en nordisk udformning af et europæisk frihedsideal, at der ikke skal være nogen, der har som opgave at overvåge demokratiet med dets eventuelle udvækster i andre lande. Åndskraft, ikke kontrol, må være idealet.

Også vore hjemlige politikere er ved at lade sig fange ind i den kontrolmentalitet, der ikke har plads til friheden.

De har ikke mod til at være sig selv. Derfor har de ikke tiltro til at andre kan være det, uden at de må kontrolleres, hvis samfundet skal bestå. Østrigsagen viser det på afskrækkende vis.

*Skal Nordens frihedsånd
være hjemløs i EU?*

ATTAC – en ny international græsrodsbevægelse

Ved Bent Brier

Navnet er en forkortelse af l'Association pour la Taxation des Transactions finansieres pour l'Aide aux Citoyens (Foreningen for beskattning af finansielle transaktioner til hjælp for borgerne).

Bevægelsen opstod for ca. tre år siden som reaktion på en opfordring i en lederartikel af chefredaktøren for det franske blad "Le Monde diplomatique": "Hvorfor ikke skabe en verdensomspændende medborgerbevægelse, ATTAC, for indførelse af Tobin-skatten til gunst for borgerne?" skrev redaktøren. Skatten er den afgift på kortsigtet valutahandel, som økonomen og Nobelpristageren James Tobin foreslog allerede i 1972 for at bremse den globale finansspekulation og samtidig skaffe midler til bekæmpelse af fattigdom på verdensplan.

ATTAC er forbløffende hurtigt blevet en international bevægelse med mere end 100.000 medlemmer i over 20 lande. Senest er der oprettet afdelinger i Sverige, og der forberedes afdelinger i Norge og Danmark. Vi bringer her platformen for ATTAC-bevægelsen, som blev vedtaget på det internationale møde den 11. – 12. december 1998.

Platform for den internationale ATTAC-bevægelse. Den internationale bevægelse for demokratisk kontrol over finansmarkederne og deres institutioner.

Oversat af Finn Kjeller

Den finansielle globalisering øger den økonomiske utryghed og forværrer de sociale uligheder. Denne globalisering omgår og undergraver befolkningernes valg, de demokratiske institutioner og de suveræne stater, der skulle varetage almenvellet. I stedet sætter den finansielle globalisering sine egne snævert spekulative mekanismer, som ene og alene afspejler de transnationale selskabers og finansmarkedernes interesser.

Denne omformning af verden fremstilles som en naturlov og bruges til at legitimere angreb på borgernes og deres repræsentanternes magt til at råde over deres egen fremtid. En sådan krænkelse og afmagt giver næring til fremgangen for antidemokratiske partier. Det haster med at dæmme op for denne proces ved at skabe nye regulerings- og kontrolredskaber, både på nationalt, europæisk og internationalt niveau. Erfaringen viser med al ønskelig tydelighed, at regeringerne ikke vil gøre dette, medmindre de presses til det. Faren for et socialt sammenbrud og for politisk apati er en dobbelt udfordring, som kun kan besvares, hvis folkelige kræfter tager aktivt til genmæle. Kapitalens fuldstændige bevægelsesfrihed, skatteparadisering og den eksplosive stigning i de spekulative transaktioner tvinger staterne til at kappes vildt om at lokke de største investorer til sig. Over 1800 milliarder dollars flyttes hver dag rundt på valuta-

markederne i jagten på hurtig profit, ude af sammenhæng med forholdene i produktionslivet og handelen med varer og tjenester. En sådan udvikling giver uafbrudt vækst for kapitalindtægterne på bekostning af arbejdsindtægterne, og den fører til et samfund med udbredt utryghed og voksende fattigdomsproblemer. De sociale følger af denne udvikling er endnu alvorligere i de afhængige lande, landene i Syd og i Østeuropa, som er ramt med fuld kraft af finanskrisen, og som har måttet underkaste sig strukturaliseringsprogrammerne fra den internationale Valutafond. Betalingen af den offentlige gæld tvinger regeringerne til at skære ind til benet i de sociale budgetter og cementerer samfundenes underudvikling. Rentesatser, som er langt højere end i de mest udviklede lande, bidrager til at knuse de nationale virksomheder, og brutale privatiserings- og afnationaliseringstiltag bliver stadig mere almindelige for at frigøre de ressourcer, som investorerne gør krav på.

De sociale landvindinger er overalt under angreb. I lande, hvor der findes offentlige pensionssystemer, bliver lønmodtagerne opfordret til at lade dem gå i bytte for en ordning med pensionsfonde, som indebærer, at deres egne arbejdspladser i endnu højere grad underlægges krav om umiddelbar lønsomhed, at finanskredsenes indflydelseszone udvides, og at befolkningen skal overbevises om, hvor forældet det er med solidariske ordninger mellem nationer, folk og generationer – netop som behovet for en styrkelse af denne solidaritet sættes på spidsen af miljøkrisen. Dereguleringen berører hele arbejdsmarkedet og fører til forringelse af arbejdsforhold, til flere i usikre job eller arbejdsløshed og til afvikling af velfærdsordninger.

Under foregivende af at sikre den økonomiske udvikling og beskæftigelsen har de økonomisk vigtigste lande holdt fast i deres planer om en

multilateral aftale om investeringer (MAI) – en aftale, som ville give investorerne alle rettighederne og pålægge staterne alle pligterne. Under pres fra en folkelig opinion og en aktiv mobilisering måtte disse lande opgive planen om at forhandle aftalen igennem i OECD-regi, men diskussionen skal føres videre inden for rammerne af Verdenshandelsorganisationen (WTO). Samtidig fortsætter USA, men også EU-Kommissionen, deres frihandelskors-tog, hvor der presses på for etablering af nye deregulerende handelsområder på og mellem kontinenterne.

De fleste tandhjul i dette ulighedsskabende maskineri – ulighed mellem forskellige dele af verden såvel som i det enkelte land – kan endnu stoppes. Alt for ofte vinder argumentet om det uundgåelige i udviklingen frem, fordi der er lukket af for information om alternativerne. De internationale finansinstitutioner og de store mediekoncerner (ofte ejet af dem, der nyder godt af globaliseringen) har sikret manglende omtale af forslaget fra den amerikanske økonom og nobelpristager James Tobin om at lægge en afgift på de spekulative transaktioner på valutamarkederne. Selv hvis niveauet på en sådan afgift skulle blive sat så lavt som til 0,1%, ville en Tobin-afgift give indtægter på henved 100 milliarder dollars om året. Dette beløb, som hovedsagelig ville blive ind-drevet af de industrialiserede lande, hvor de store finanscentre ligger, kunne gå til tiltag i kampen mod alle ulighederne, deriblandt kampen for lige vilkår for kvinder og mænd, for bedre uddannelse og folkesundhed i de fattige lande, for fødevarer-sikkerhed og bæredygtig udvikling. En sådan ordning har et klart antispekulativt sigte. Ordningen ville virke befordrende for opbygningen af modstand,

ATTACs stilling til WTO og EU

I en efterfølgende artikel vil vi se nærmere på ATTACs stilling til WTO og især til EU. Herom foreligger der modstridende meldinger, og man har da også set såvel den EU-kritiske Junibevægelse som den stærkt EU-positive organisation, Nyt Europa, udtale sig rosende og forventningsfuldt om ATTAC, men så bred kan bevægelsen vel næppe være.

den ville gengive borgerne og staterne et vist råderum, og den ville frem for alt betyde, at politikken igen fik overtaget.

For at opnå dette vil underskriverne del-

tage i eller samarbejde med den internationale ATTAC-bevægelse for at føre en fælles debat, udarbejde og sprede information og iværksætte fælles aktiviteter, både i deres egne lande, på kontinentalt niveau og internationalt.

Disse fælles tiltag har til formål:

- at stoppe den internationale spekulation
- at beskutte skatteparadiserne
- at hindre videre udbredelse af pensionsfonde
- at arbejde for fuld åbenhed omkring investeringerne i de afhængige lande.
- at etablere en retslig ramme for bank- og finansoperationerne, som ikke straffer forbrugere og borgerne – og hvor de bankansatte vil kunne spille en vigtig rolle i kontrollen med disse operationer
- at støtte kravet om almen sletning af de afhængige landes offentlige gæld og anvendelse af de dermed frigjorte midler til gavn for befolkningerne og en bæredygtig udvikling, hvilket mange ser som en afvikling af den ”sociale og økologiske gæld.”

Mere generelt drejer det sig om:

- at generobre de rum, som demokratiet har tabt til finanskapitalen
- at gå imod enhver ny afgivelse af staternes suverænitet til fordel for investorerne og handelsinteressernes såkaldte ”ret”
- at skabe et demokratisk rum på verdensplan.
- Det handler ganske enkelt om, at vi i fællesskab må tage magten over vores verdens fremtid.

STØT FRIT NORDEN

i arbejdet for dansk folkestyre og et frit internationalt samarbejde med udgangspunkt i nordisk menneskesyn og fællesskab. Foreningen er tværpolitisk og uafhængig af andre organisationer. Bliv medlem eller abonnent.

Nærmere oplysninger hos
landssekretær Leif Kajberg
Klirevænget 31,
2880 Bagsværd
tlf. 44 98 29 32

Eller
Bent Brier
Græsted Vænge 23
3230 Græsted
tlf. 48 39 30 25

Eller besøg vores hjemmeside:
<http://www.fritnorden.dk>

SIDSTE NYT for EU-modstandere

Sverige overtog som bekendt formandskabet i EU 1. januar - og dermed værtsskabet for mange ministerrådsmøder og to topmøder i det næste halve år.

Svenske unionsmodstandere, miljøforkæmpere, fagforeninger m.fl. forbereder aktioner, møder og demonstrationer ved samtlige EU-møder. De vil gerne have deltagere fra de øvrige nordiske lande, og fra resten af Europa. I Danmark har man nedsat en koordinationsgruppe for „Det Københavnske Göteborginitiativ 2001“

følg med på

www.nejtilleu.se
www.gbg2001.org

Gang i dansk ATTAC

Mange måtte gå forgæves til det store Attac-møde den 24. februar på Sct. Annæ Gymnasium. Men ikke Frit Nordens redaktør, som havde fået tilmeldt sig i tide. Mødet, der var kommet i stand på dagbladet Informations initiativ, blev ikke bare et tilløbsstykke men også en stor mediebegivenhed med udførlig omtale i både de skrevne og i de elektroniske medier.

Omkring 1200 deltog i arrangementet, som satte yderligere gang i bestræbelserne på at få dannet en organisatorisk struktur for en dansk Attac-bevægelse. Men det var ikke det stiftende møde, kun et vigtigt skridt på vej til dannelsen af dansk Attac. Dog blev grunden til de første lokalafdelinger lagt på mødet. Præsidenten for Attac-Frankrig, Bernard Cassen, var en af de prominente talere på debattmødet, og han understregede bl.a., at man i Attac bør holde sig til det, som samler og undgå det, som splitter. Og er der noget, som kan skille vandene og bringe sindede i kog, så er det EU, som klart er et minefelt for den nye bevægelse, der rider på en bølge af sund indignation over undertrykkelsen og udbytningen af klodens fattige, entusiasme og ny politisk virkelyst. Cassen anbefalede, at man i arbejdet koncentrerer sig om de faktiske politikker i Europa og ikke om teorier bag europæiske organisationer og europæisk ”arkitektur.” Det vigtigste er i Cassens og fransk Attacs optik indholdet af de forskellige EU-politikker. Det er dem, som man vil samle sig om at kritisere og bekæmpe om fornødent. Man vil for enhver pris undgå partiafhængighed og omklamring fra eksisterende politiske organisationers side. Det gælder om at sikre uafhængighed og pluralisme. Og samarbejde med andre sociale bevægelser.

America Vera-Zavala, repræsentant for Attac-Sverige, delagtiggjorde forsamlingen i de svenske erfaringer og initiativer. Svensk Attac har allerede 3.300 medlemmer og er organiseret i et antal lokalgrupper, p.t. 41. Strukturen er flad og kommunikationsvejene korte og overskuelige. Kommunikationen foregår alene ved hjælp af Internettet.

Udfordringen for svensk Attac kan beskrives på følgende måde:

- Vokse organisatorisk
- Arbejde på at alle, som vil være med, får noget at rive i, får deres aktivitetsønsker opfyldt
- Sætte Attacs mærkesager og prioriteter på dagsordenen i det offentlige rum og i den offentlige debat

Det var en usædvanlig bredt sammensat og broget skare engagerede mennesker i alle aldre, som var mødt frem. Og der var et imponerende stort antal unge mennesker. Set fra Frit Nordens og EU-modstandens perspektiv er det imidlertid klart et problem, at man vil være afglidende i forhold til EU og navigere uden om EU i sin kritik af den økonomiske globalisering. Vi er jo med i EU, hedder det, og man vil ikke forholde sig til EU's arkitektur, men det er og bliver et paradoks, at man ikke vil beskæftige sig grundlæggende kritisk med den organisation, som i mange henseender modarbejder de målsætninger og politikker, som Attac har opstillet.

Det skal blive spændende at følge bevægelsen i sin modnings- og ekspansionsfase i Danmark.